

GIÁ BÁN	
ĐỒNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Hội năm: 1.500	1.500
Sáu tháng: 3.000	3.000
Mười tháng: 5.000	5.000

Mua báo phải trả tiền trước
Tờ và mẩu dư gửi cho
M. TRẦN ĐÌNH-PHIÊN - Ai
đang quảng cáo, việc riêng
xin thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

Chức nhiệm kiêm Chủ bút
HUỲNH-THỐC-KHÁNG

Quản lý
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

Đường Bông-Ba - Hai

Giấy phép nói số 8
Giấy phép: TIẾNG-DÂN - Hai

Người quản-lữ
cấp những việc
cần.
君子當務之爲急
(Mạnh-Tử)

Cuộc phản Tướng ở Trung-hoa

Uông-tính-Vệ, chủ tịch
chính phủ lâm thời
Quảng-châu

Phong trào phản tướng ở Quảng-châu từ ngày càng thịnh. Tại Quảng châu một chính-phủ quân-bị tạm thời đã thành lập. Chính-phủ này gồm có Uông-tính-Vệ, Cồ-Ung-Phân, Trần-tế-Dương, Trương-phát-Khuê, Bạch-sùng-Hy, Uông-tính-Vệ được cử làm chủ-tịch chính-phủ Quảng-châu. Vì Uông-tính-Vệ vắng mặt, nên Cồ-Ung-Phân cầm quyền. Trần-tế-Dương được cử làm tổng tư lệnh quân liên minh, sau đó là: Quảng-dô-g, Quảng-lý, Văn-Nam, Quảng-châu, và Hồ Bắc. Trương-phát-Khuê thì lãnh phần chỉ-huy quân-dội ở mặt trận.

Tình hình Quảng-châu
Hương công, 15 Mai (Arip). - Phản Quảng châu tìm thấy được một cuộc âm mưu mà người ta đoán là do Tướng sắp đặt để lấy các đồn ở gần Quảng châu, và đánh đổ tổng tư lệnh Trần-tế-Dương. Vì vậy mà Trần đã đưa ra một chiến lược chiến đấu và tấn công vào 5.000 người đang chờ đợi tại ba sư đoàn quân bộ vệ hòa bình ở đông ở Hoàn phố và trung thành với Tướng. Sự xung đột bắt đầu từ ngày hôm qua, và vẫn tiếp diễn.

Người ta nói rằng Tướng đã cho một lực lượng của chính phủ Quảng châu, tổng tư lệnh của các đoàn quân bộ vệ hòa bình đã xin từ chức và vào nhà thương gia cố cáo bệnh. Đoàn quân của Tướng gồm có 3.000 người rất sẵn sàng, có súng cối say, súng trường và thuốc súng theo kiểu Đức.

Ở Quảng châu hiện đã thiết quân luật. Ngày hôm qua không có một chiếc tàu nào trên con sông, được nhô neo.

(Xem tiếp việc tiếp giới ở trang này.)

Mây bức điện quan hệ trong cuộc chánh biến Quảng-dông

1. - Bức điện của Tư giám ủy
hội Đảng cộng-hoà gửi cho Tướng
giới Thạch. - Đại ý bức điện này
chỉ việc chuyển chế độ quốc
niệm đứng tiền nhân, cầm giũa
tiền nhân (cải Hô-bân-Dân), công
nghiệp của bạn đồng chí phần đến
mà được lên, trở thành một thực
địa vì riêng một người, xin liệt tội
trọng, đối quốc dân công quyết v.v.
(Bức điện này Trần-tế-Dương
không thấy.)

2. - Mây bức điện của Tướng
giới Thạch gửi cho Trần-tế-Dương. - Từ bức điện trên truyền
ra, trong ngày 1 đến 3 tháng 5,
Tướng lấy tư cách người riêng, điện
cho Trần-tế-Dương 3 lần: Lần thứ
nhất nói: Theo lời điện truyền,
người ta nói Đại huyện công Trương
Quốc-Lý tác, cử động một cách
khắc thước. Song tôi rất tin Đại
huyện là một người rất trung thành
với đảng quốc, phục tùng trung
ương, nên không tin lời điện truyền
kia.

Lần thứ 2 nói: Nếu Đại huyện
có chỗ gì bất bình mà lấy làm khổ
lâm, xin cứ thật bày tỏ, Trung
ương sẽ thế tiếp lời thỉnh cầu,
không nên nghe người khác phỉ
lãm mà sinh đến nỗi khổ ông tôi.

Bức điện 3 nói: Đại huyện học
tốt, nếu quả có sự thực thì tôi
(Xem tiếp trang này số 5)

Lợi bất cập hại

Trong bài trước Lạc-nhân có nói
chuyện chàng nhà quê quá thiệt
thà, ở cái đời này chỉ lấy một
mảnh đơn làm mà đối đãi thì chưa
đủ, là thế đó. Thế mà có người
hiệt thà quá lại có kẻ xảo
quyệt quá. Ở cái thuyết trung dung
của đức Thánh khi nào mới thấy
thực hành ở dưới bầu trời!

Thiệt thà quá đã không ích cho
người mà có hại cho mình, thì ta
đã thấy; mà đến bọn xảo quyệt
giả dối quá tưởng phỉnh được người
mà ích lợi cho mình, lẽ ra cũng
lầm! Hãy nghe chuyện sau này,
cũng là chuyện tự tử nữa:

Khi Lạc-nhân ở nhà quê cũng
đồng một xóm có một cái
nhà không đông chi lắm, chỉ
một mẹ với mấy con. Ban
ngày thì đi mua bán thế nào không
biết, nhưng đến tối lại thì mẹ
cha mầy, ông bà với ông vãi om
sòm, rồi đến cả đánh nư xé van
khóc, làm vang cả xóm không cho
ai ngủ cả. Nhưng có một cái thú
là lâu lâu lại xảy ra một chuyện
« loan tị » . Sau khi giao chiến,
một người thiếu nữ bên vùng chạy
ra ngoài vườn về phía cái giếng,
miệng thì la « Còn sống làm chi
cho cực khổ! » Trong nhà nói
rằng « ra ngoài giếng, bên chạy
theo như lợn rồi rồi đi gần làm vui,
mẹ con chỉ em an ủi... Sau một
lần như thế người thiếu nữ lại
được trong nhà thương yêu nể
hơn, muốn đòi chỉ được nể,
tiền mầy cũng cho, áo quần mầy
cũng may sắm. Hễ lâu lâu có sự
bất hòa lại xảy ra một lần kịch
như vậy nữa. Một ngày kia, sau
khí cãi cọ, người con gái nọ cũng
đúng thuật cũ chạy ra giếng, nhưng
người trong nhà đã chặn cái trò
trước, lần ấy để cho á chạy tự do
mà không chạy theo. Á ta mới đầu
còn chạy mau, sau đi chậm, rồi
xây dữa ngó lại... Á muốn đình
bộ, nhưng sợ xấu hổ, cũng đành
đi cho đến giếng. Đến giếng
giếng rồi mà cũng không thấy người
đi theo! Cha chả là khổ! Nàng
bèn sẽ se lên vào phía trong giếng,
rồi hai tay đầu cứng trên
thành với mà là lạng xóm. Người
nhà bấy giờ mới thấy đi ra, nhưng
gạt chơi ngẩng lấy nĩa áp lại, buổi
lầu mới chịu đỡ nĩa kéo lên, làm
cho á mất vía một bữa, và một rồi
cả hai cánh tay. Từ đó trong nhà đã
biết được cái kẻ giả dối, bèn đối
đãi tệ hơn trước nữa. Thế là kẻ
giả dối thì thế nào cũng cũng biết,
mà ngày chúng biết tức là có thiệt
hại cho mình.

Còn lừa đảo? hãy nghe chuyện
chàng khách dưới đây:

Một chủ khách đến nhờ quan đốc
lò thủ nước tiểu cho mình. Quan
đốc lò hỏi có đem nước tiểu theo
đó không, thì chủ nói đi về rồi cho
người nhà chở đến. Mà phải chờ
thời! Vì nước tiểu được đến mấy
tháng! Quan đốc lấy làm lạ, nhưng
vì việc بدن phận không chối từ.
Khách ra nước tiểu cá bệnh. Cái
chủ khách kia nói là nước tiểu đó
của mình, nhưng thật ra là của
cá nhà, nào ơ con, v.v. em đây
lò... em có phần ở trống, chủ
xảo quyệt muốn đánh lừa quan
lương ư, trả tiền chỉ phần mình
mà không được cá nhà. De đầu
bấy giờ khám xong, mới biết ai là
người có bệnh chứ? Mỗi người lại
phải đi khám riêng, lần thêm rất
nhỉ. Lợi bất cập hại là thế đó.

Ở cái đời, mới này mầy ngon
xảo quyệt ư phải đẹp đi.

Lạc-nhân

Muốn cho thích trong cuộc sinh tồn, cần phải bỏ những cái thiêu mà không nên thêm những cái thừa

« Ai mua những đồ viên
dựng, sẽ không bao lâu mà
phải bán những đồ cần dùng »
(Qui achète le superflu, ven-
dra le nécessaire).

Câu ấy là giải pháp dùng
tiền, nói về cá-nhân, song suy
rộng nghĩa ra, nó có thể cung
một cái chứng chắc chắn cho
cái thuyết « Thích giả sinh tồn » (適者生存) trong bộ lịch-
sử tiến-hóa chung của loài
người kia:

Trên con đường tiến-hóa
trong cõi đời này, không có
công việc gì khác hơn là ai ai
cũng tự biết chỗ cần dùng của
mình mà lo sắm cho đầy đủ,
không để thiếu-thốn. Hết từ
một cá-nhân, một gia-đình,
rộng ra đến quốc-gia xã-hội,
nay cần đều này, mai cần cái
nọ, cứ tự nhiên như vậy mà tìm
cách cung-cấp cho thỏa-mãn;
cái thừa thừa thừa, thừa thừa thừa
từ đấy mà tiến lên.

Cái cần, không cần và thừa
thiếu ư, muốn phân biệt cho
rõ, cần phải lập một cái giới-
thuyết:

Sao gọi là cần và thiếu? -
Cần nghĩa là cái gì không thiếu
được: đôi cần có cơm ăn;
khát cần có nước uống; đoàn-
thể cần phải có qui-luật v.v.
Không có điều cần là thiếu.

Sao gọi không cần và thừa?
- Không cần là cái gì có cũng
không ích, không cũng không
hại. Như ăn để nuôi sống, cốt
hợp với vệ-sinh là được, nem
cũng chả phụng cũng là đủ
không cần; mặc để che thân
và giữ khí ấm cho vừa trong
mình, bông vải lụa hàng sạch-
sẽ nhà quang là được, không
cần thêm gấm dệt hoa. Có điều
không cần là thừa. Chứ thừa lại
hàm cái ý thừa hại nữa: như
trong nhà kia cha dượng con đối,
không lo chạy thuốc lo cơm,
mà lại đi rước phù-thủy về
cúng; dịch-tễ thanh-hành
không lo vệ-sinh tiêm thuốc mà
đi hỏi thầy bói; như vậy là
thừa. Anh phủ thủy kia cùng
chủ thủy bói nọ không làm
cho hết đau hết đói, liệt bệnh
dịch-tễ được, lại còn làm tổn
kém nọ kia nữa, như thế là có
hại.

Sự cần, không cần và thừa
thiếu, đại khái là thế. Nay theo
cái nghĩa ấy mà xét ra, thì thấy
như đem cái luật ư mà bàn về
việc cá-nhân, rất là phức-
tạp: như đồng một vật ư
anh Giáp cần mà anh Ất lấy
làm thừa; lại có vật khác, anh
Bình không cần mà anh Đinh lại
thiếu. Sự phức-tạp ư là bởi ư

riêng và tình-cảnh riêng của mỗi
người, không đồng nhau. Đến
đem luật ư mà nói về việc
quốc-gia xã-hội thì có
về như thế, không có phức-tạp
chút nào, vì quốc-gia xã-hội,
phạm-vi đã rộng mà công cuộc
thuộc về phần chung; đã thuộc
phần chung thì phải theo tình-
thế nhu yếu công-cộng và ý
kiến của đại-da số; sự cần,
không cần và thừa thiếu kia,
tự nhiên phát lộ ra một cách
rõ ràng như đếm 1, 2... như
phần đen trắng, không chút gì
là lẫn lộn nữa.

Xin đem thuyết ư mà chứng
vào xã-hội ta.

Hiện xã-hội ta ngày nay,
cần dùng và thiếu những gì?

Kiểm duyệt bỏ một đoạn dài

VĂN-VĂN

Xem bông mai
Trứng xóa vườn mai lần bóng mình,
Cỏ cây dang diu biết bao linh?
Ngai ngào hương lầu chòm sương
bạc,

Chùm chim hoa cười cặp mắt xanh,
Lẽ đáng bác tàng chung tuyết lạnh,
Mà sao chim cù đậu đầu ngành?
Đông quân ước hỏi ai là chủ?

Muôn tổ cho hoa nổi bất bình...!

Ph. B. H.

Đi thuyền
Chín khúc quanh co một giải dài,
Mái chèo khoan nhặt giọng nam ai.
Giàn khuya nước rẽ sóng như rách,
Buồm hồng bóng con nai muốn quay.
Thuyền gió bóng pha đi một mạch,
Ngược dòng cộ bãi vũng hải tay.
Ràng chèo cho đến nơi bờ nọ,
Đất rộng trời cao mặt biển bay.

Đi thuyền đêm
Đò xuôi nẻo thẳng khúc quanh queo,
Muôn dặm nồn sông một mái chèo,
Buồm quay toan xô lóa nai lại,
Nước trôi đường dắc mảnh trăng
thêu.

Đèn đưa đường lối sao trời tỏ,
Mồ giục canh tàn sóng bể reo.
Trong lúc chèo chèo quên sự mệt,
Tư bề gò đã dậy vạn khơi.

Triển-Dân

HỘI - ĐỒNG ĐỀ - HÌNH TẠI HÀ NỘI XỬ THÊM 81 NGƯỜI NỮA

Đúng 8 giờ sáng hôm 14 Mai, Hội đồng
đã họp buổi công khai tại gian phòng
tòa Thượng thẩm, trên gác tòa án Hanoi.
Trên mấy hàng ghế dài, bị cáo anh,
đầu tóc, quần áo trắng cộc, chen cánh
ngô nghe.

Sau lưng có một đội lính tây bằng súng
dừng canh gác.

Xung quanh gian phòng tòa Thượng
thẩm ở các cửa vào đều có lính một
thảm tây nam đứng giữ trật tự.

Viên lục sự bắt đầu đọc bản cáo trạng.
Hội các tội nhân bắt đầu nói gớt nhau
lên đứng trước ghế dài.

**Vụ V. N. Q. D. Đ. ở Gia lâm và
Văn Nam**
Phạm-vân-Trung, thợ máy ở Văn-nam
thứ nhện có chân trong V. N. Q. D. Đ.
nay biết tội xin tòa thứ.

Đặng-công-Minh, thợ kỹ hóa xa V. N.
bị bắt ở Gia lâm nhận có chân trong
đảng, nhưng vì có khai nhiều đầu quan
trọng nên xin Hội đồng đề hình vì là tổ
giác 1, mà tha cho (1)

Còn bao nhiêu chối không nhận có
chân trong V. N. Q. D. Đ. ở Hongay.
**Vụ V. N. C. S. Đ. ở Hongay và
Haiphong**
Cò Trần thị Phụng, 21 tuổi, bị bắt ở
Haiphong có chân trong đảng cộng sản.
Cò Phụng nhập đảng V. N. T. N. Đ. C. H.
từ năm 1928 đã cùng với cò Đỗ Nguyễn
thị Vinh (người đã bị Hội đồng đề hình
kết án ở Bắc-an) tổ chức một hội kín để
khuyến khích binh phủ Bắc-an. Cò Phụng
nhập đảng cách mệnh từ khi mới có 18
tuổi, mở hiệu sách dùng làm chỗ giao
thiếp với những người cách mệnh. Cò
Phụng nhận lương từ tòa đã kết tội.

Ngô đình-Thái tức Đức, làm nghề xít
thuốc láo nhà ở số 15 phố hàng Nón,
nhận có chân trong đảng Trung-lập từ
năm 1929, bị tòa kết tội giao thiệp với
một người dân bà đã bị án quốc sự mà
Hội đồng đề hình đã kết phạt, chưa chấp
các người cách mệnh và thường họp hội
đồng, bàn chuyện phản đối.

Nguyễn-thị-Giới 18 tuổi,
chị đã nhận có chân trong đảng cộng
sản, sau cơm cho các người trong đảng
áo. Tòa Cảnh là nhân tình chị đã đi
chỉ vào đảng cả h mệnh.

Bà phạm tôi là phải vào đảng, thấy
sự bất bình đẳng nên tôi phải làm cách
mệnh, chứ không phải làm cách mệnh vì
nhân tình.

Ở Haiphong chỉ khai vì nhân tình là
thực, nay ở đây, trước mặt các người
trong đảng, chỉ xấu hổ nên phải khai ra
như thế?

Trước sau tôi vẫn khai thật, trước mặt
tôi đây là anh em chị em tôi cả, có việc
gì mà giấu?

Nguyễn thị Phức tức Kỳ, 21 tuổi bán
bánh rau nhà ở Nam định.
- Chị khai đã vào đảng từ cuối năm 1930
các giấy tờ trong đảng chính tay chị
thảo ra, chủ nghĩa chị là chống lại với
xã hội thời.

- Phải, chính thế.

Đặng và Khôi tức Văn Sơn, 18 tuổi
- Làm nghề gì?
- Trước làm nghề đánh máy chữ, bây
giờ làm nghề cách mệnh.

- Anh đã khai có chân trong đảng cộng
sản từ năm 1930 chỉ định phân «đề
quốc chủ nghĩa nước Pháp, phát truyền
đơn ở Lạc-mộng đại, Haiphong.

- Đúng đó là đánh đổ hết các đế quốc
chủ nghĩa đời nay, chứ không phải đánh
đổ riêng gì chủ nghĩa, đế quốc Pháp.

Trần-dục-Bình tức N. N.
- Anh làm nghề gì?
- Trước là học trò, bây giờ làm cách
mệnh.

- Anh đã nhận có chân trong đảng cách
mệnh, có phát truyền đơn, có viết và
chứa các bài đảng trong các báo cách
mệnh.

- Tôi không cần chối, sợ đi làm cách
mệnh đã đành rồi cái xã hội xấu xa.

Ngô thế-Khải tức Bội tức Mẫn, 19 tuổi,
cu ly ở Hongay.
- Anh đã khai có chân trong đảng cộng
sản từ tháng 6 năm 1930. Đề cương
với bốn người trong hội là của anh, khai
hội đồng ở Bắc-mai?

- Tôi không vào đảng cộng sản, mà chỉ
vào hội cứu tế, sợ đi khai thế là vì ở
Hongay bị ép.

- Không kể ở Hongay, khi quan ba
Guillemain bắt anh, sao anh cũng khai
như thế?

- Tôi khai không, ông ấy biến « có »
« Mai vào tiếp, không nhận có chân trong
đảng cộng sản, quan tòa cho gọi Phạm
dương. Chuyển lên đối-chứng. Chuyển
khai có ra vào công hội vì làm ăn khổ sở
mà chẳng được bao nhiêu đồng tiền công,
nhưng tiếp chưa vào hội không cần thiệp
gì đến hội cộng sản. Và nói tiếp rằng:
Công sản khác với công hội;
công hội mục đích tranh đấu lấy
quyền lợi, yêu cầu tăng lương, giảm
giờ làm, còn công sản mục đích đánh đổ
chính phủ hiện thời, đánh đổ Đế quốc
chủ nghĩa. Hai hội khác hẳn nhau.

Phạm Luật tức Thái, cu ly, 14 tuổi
nhập vào hội « Cứu tế Đổ » để giúp cộng
sản khai khai cộng sản là một chủ nghĩa
hay, có thể cứu vớt nhân loại lên cõi
bình phúc hoàn toàn.

Tôi không đánh đổ chính phủ mà
chỉ vì cơm áo phải đánh đổ bọn Đế quốc
bọn tư bản, bọn tàn trợ tạo cái thời
đại man áp bức dân vô sản.

Trần văn, Ngô tức An.
- Làm nghề gì?
- Làm nghề cách mệnh chuyên nghiệp,
nhận phát truyền đơn, in báo sách.

- Anh có kêu gì nữa không?
- Chẳng kêu van gì, chỉ có mục đích
đánh đổ chính phủ hiện thời.

Phạm-quang-Lãng, không nhận, có
chân trong đảng cộng sản mà nhận
có chân trong Công hội vì là giai cấp, bị
áp bức.

Vũ đình-Hiếu tức Hiến.
- Làm nghề gì?
- Làm nghề cách mệnh, nhận tổ chức
công sản để phá hoại cái xã hội bất
bình đẳng.

Phạm dương Chuyển, cu ly C. m. pha-
mình, 22 tuổi, nhận có chân trong Công
hội mục đích để đòi quyền lợi vì tại
tư bản bóc lột vô sản.

Đinh thị Sơn, nhận có chân trong Công
hội, không có chân trong C. S. Đ. nói vì
bị áp bức phải làm cách mệnh.

Nguyễn thị Nhàn, cu ly Hongay,
- Làm gì?
- Làm cu ly
- Bỏ mẹ làm gì?
- Không có bỏ mẹ họ hàng chỉ bắt
- Có chân trong đảng cộng sản không?
biết rõ mục đích không?
- Có chân trong Phụ nữ công hội,
ý các ông muốn buộc vào tôi gì thì buộc.

Nguyễn thị Thu, kêu làm cách mệnh
vì bị áp bức.

Nguyễn hữu Nhân, không nhận có chân
trong đảng cộng sản.

Trần-khu-Tác, tức Quang.
- Làm nghề gì?
- Làm nghề cách mệnh, công việc tôi
làm, tôi không cần phải chối, tôi là người
công nhân tức là một phần tử của giai cấp
vô sản, vậy phải làm cách mệnh để đánh
đổ Đế quốc Pháp, giải phóng cho anh
em vô sản.

- Vô sản giai cấp là gì?
- Là những anh em dân nghèo, cơm
không đủ ăn, áo không đủ mặc.

Trần thanh Thoa, cu ly 21 tuổi, khai hai
ba lần cáo án về tội làm cách mệnh.

Trước làm ruộng bị sưu cao thuế nặng
nên phải làm cu ly. Nhận có làm cách
mệnh để đánh đổ nỗi áp bức.

Nguyễn thị Nhiễm tức Bính, bán hoa
quả, 21 tuổi làm cách mệnh để đòi
quyền lợi.

Trần văn Hòa tức Mẫn, nhận có chân
trong công hội, khai mục đích vào công
hội để yêu cầu tăng tiền lương và giảm
giờ làm.

Ng. văn Cự, tức Tiếp, tức Vũ Giao.
- Làm nghề gì?
- Trước học sinh, sau làm làm nghề
cách mệnh.

- Làm cách mệnh có được lợi gì
không?
- Vì bản phận mà làm cách mệnh vinh
thân phi gia mã mầu đầu (Trí lười lười
bối của quan tòa bằng một cách từ tốn và
có lý đó).

